

Гбур З. В.,

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри управління охороною здоров'я
та публічного адміністрування*

*Національного університету охорони здоров'я України
імені П. Л. Шупика
м. Київ, Україна*

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ

Необхідною умовою ефективного розвитку та модернізації світового економічного простору є постійна співпраця країни з міжнародними фінансовими інституціями, які впливають на виконання завдань багатьох національних економік та реалізацію програми відновлення в умовах кризи. Постійно розширюються функції міжнародних фінансових інститутів, умовою яких було подолання негативних наслідків світової фінансової кризи, і в цілому формують досить ефективні механізми міжнародних фінансових відносин.

Проте залишається багато невирішених питань щодо впливу міжнародної допомоги на економічний розвиток країни, зокрема, відсутній чіткий аналіз впливу фінансових ресурсів для країн, котрі отримують допомогу, а також переваг і недоліків цієї допомоги. Тому тема впливу міжнародної допомоги на економічний розвиток країни надзвичайно актуальна і є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців.

Міжнародна допомога Україні – економічна та технічна допомога, інші види допомоги, які надаються Україні міжнародним співтовариством після Революції Гідності. Міжнародна допомога та сприяння надавалися за міжнародними договорами з окремими країнами та організаціями. Можна виділити основні види міжнародної допомоги: міжнародна технічна допомога; міжнародна військова допомога; міжнародна гуманітарна допомога тощо.

Міжнародна технічна допомога – це допомога в набутті знань і навичок у відповідних сферах діяльності, як правило, у сфері економіки та управління. Вона може залучатись у вигляді будь-якого майна, необхідного для забезпечення реалізації завдань проєктів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні, будівельних робіт і послуг, прав інтелектуальної власності, фінансових ресурсів

(субсидій) у національній або іноземній валюті, інші кошти, не заборонені законодавством, у тому числі стипендії.

Міжнародна технічна допомога надається в порядку, визначеному донорськими програмами, та відповідно до Порядку отримання, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затвердженого Постановою КМУ від 15 лютого 2002 р. N 153. Міжнародна технічна допомога (МТД) надається Україні на безоплатній та безповоротній основі країнами-донорами та міжнародними організаціями з 1992 року майже в усіх сферах економіки та суспільного життя [1].

У рамках надання Україні міжнародної технічної допомоги співпраця здійснюється з 15 країнами, Європейським Союзом та понад 20 міжнародними організаціями. Найбільшими донорами України були і залишаються Сполучені Штати Америки та Європейський Союз. Серед інших донорів – Канада, Німеччина, Швеція, Швейцарія, Японія, Туреччина, Данія, а також ООН, Світовий банк, ЄБРР та організації ОЕСР. Основні організаційно-правові засади технічного співробітництва з державами-донорами та міжнародними організаціями на сьогодні регулюються 21 рамковим міжнародним договором України та міжнародними договорами щодо реалізації програм співробітництва в різних сферах економіки. Цілі та завдання допомоги узгоджуються як на міжурядовому, так і на міжвідомчому рівнях. За роки співпраці донори виділили понад 9 мільярдів доларів США. Основними напрямками технічної підтримки є:

- підвищення рівня ядерної та радіаційної безпеки, захисту держави і громадян;
- перетворення об'єкта «Укриття» в екологічно безпечну та природоохоронну систему;
- удосконалення регуляторної політики, покращення інвестиційного клімату, розвиток підприємництва та конкуренції на внутрішньому ринку;
- розвиток фінансового ринку та банківського сектору;
- розвиток аграрного сектору;
- охорона здоров'я та соціальний захист населення;
- розвиток освіти, науки, культури та туризму;
- модернізація муніципальної інфраструктури та транспорту;
- розвиток громадянського суспільства, місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права, боротьба з корупцією, підтримка ЗМІ, регіональний розвиток.

Військова допомога – форма військового співробітництва, спрямована на зміцнення обороноздатності дружніх (нейтральних або тих, що розвиваються) країн, які не в змозі забезпечити власну безпеку

чи захист конкретних геополітичних інтересів іншої країни. Як правило, військова допомога надається державами, які відіграють провідну роль у системі міжнародних і міжнародно-правових відносин, у формі міждержавної допомоги на військові потреби на безоплатній або пільговій основі. Військова допомога надається у вигляді:

- фінансові потоки;
- військові консультації;
- поставки озброєння та військової техніки;
- участь у модернізації бойової та спеціальної техніки;
- направлення військових спеціалістів (консультантів та спеціалістів у сфері поводження зі зброєю);
- будівництво об'єктів інфраструктури;
- навчання військовослужбовців у військових навчальних закладах або спеціальних центрах;
- сприяння бойовій підготовці військ;
- при розробці військових статутів та інших документів.

Новою формою військової допомоги стала допомога в організації та проведенні випробувань нових зразків техніки та озброєння та надання полігонів для таких випробувань.

Гуманітарна допомога – відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу» від 22 жовтня 1999 року – цільова безоплатна грошова чи матеріальна допомога у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних пожертвувань чи допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надаються іноземними та вітчизняними із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її через відсутність соціального та матеріального забезпечення, скрутне матеріальне становище, виникнення надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварії, епідемії, екологічні, техногенні та інші небезпечні для життя і здоров'я населення чи тяжкі захворювання окремих осіб, а також підготовка до збройної оборони держави та її захисту у разі збройного нападу чи збройного конфлікту [2].

Гуманітарна допомога є видом благодійної діяльності і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних потреб, згоди її одержувачів та за умови дотримання вимог ст. 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Гуманітарна допомога має свої особливості: завжди має чітко визначений цільовий характер і передбачає кінцевого адресата; реалізує особливо важливі напрямки благодійництва; має суб'єкта – донора та юридичну особу зі спеціальним статусом -отримувача гуманітарної допомоги; розрізняє отримувача гуманітарної допомоги та набувача (фізичну особу – кінцевого споживача); вимагає письмового звернення донора; вимагає

згоди на її отримання від одержувача гуманітарної допомоги та інших осіб [3].

Міжнародна допомога займає особливу нішу в економічних відносинах між країнами і має значний вплив на структурні зміни в економіці країн. Світовий досвід рясніє прикладами як ефективного, так і неефективного використання міжнародної допомоги. Загалом заходи фінансової допомоги сприяють економічному розвитку.

Вплив міжнародної допомоги на економічний розвиток гарантуватиме швидкі темпи економічного зростання у разі спрямування капіталу на цільові проекти [4]. Міжнародна допомога сприяє економічному зростанню лише за умови проведення високоякісної економічної політики в країнах-бенефіціарах. Вплив іноземної допомоги на зменшення бідності та подолання негативних наслідків катастроф, у тому числі наслідків війни, можна подвоїти, якщо вона буде спрямована на країну-реципієнта з «правильною» політикою.

Вплив міжнародної допомоги на економічний розвиток країни є значним і відіграє вирішальну роль у здійсненні економічних реформ у країнах-бенефіціарах, даючи можливість залучати пільгові фінансові ресурси та прями інвестиції в економіку.

Список використаних джерел:

1. Постанова КМУ від 15 лютого 2002 р. № 153. «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>

2. Закон України «Про гуманітарну допомогу». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 51, ст. 451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>

3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 25, ст. 252. URL: http://school177.edu.kh.ua/finansove_zabezpechennya_zakladu_osviti/zakon_ukraini_pro_blagodijnnu_diyaljnistj_ta_blagodijni_organizacii/

4. Samuelson P.A. *Economics: An Introductory Analysis*. 2-nd ed. New York: McGraw-Hill, 1951. P. 49.